

REDACTIA

Arad, Deak Ferencz-u nr 20

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor. pe 1/2
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 lună 2 cor.

Nr-ii de Duminecă pe an
— 4 coroane. —

Pentru România și
străinătate pe an:
40 franci.

Manuscrisurile nu se napofază

ADMINISTRAȚIA:

Arad, Deak Ferencz-u. nr 20

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Serisori nefrancați nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

O constatare.

(*) Avem să constatăm un lucru: într-o afacere atât de însemnată, cum sunt alegerile, până acum — și e momentul suprem — poporul român nu are drept căleuză decât articole de ziare. Noi, desigur, nu intenționăm micșorarea însemnătății opiniei ziarelor, cari, în cele din urmă, reprezintă și exprimă însăși opinia publică românească.

Ne incumbă însă datoria, să ne dăm sincer seama de scăderile existente, să nu ascundem nimic. Și adevărul e, că glasul autorizat, ca în trecut, nu se mai aude. Il așteptăm, dar nu vine. Poate că întârzie numai, și la urmă tot o să îl auzim.

Cu cât va veni însă mai târziu, cu atât mai rău. Estă de ce. În toate părțile frunții satelor române se angajează pentru unul ori altul din candidații străini.

Zilnic presa română înregistrează nume de ale preoților și învățătorilor de pe sate, cari fac pe agenții electorali ai diferiților candidați. Har de partid național nu se mai vorbește nicăiri în toată acestor lupte.

În cât ne privește, alegătorii, cari stau în sfera noastră de influență, au primit instrucțiuni. Jovia trecută frunțit comitatul nostru au decis să propage pasivitatea și dacă e greu, ori aproape cu neputință ca să refuzem dela alegeri pe țărani, avem nădejde, că marea majoritate a frunțitorilor va observa atitudinea din trecut, ori chiar se vor purta mai bine. Ar fi o rușine, ca altfel să facă. Pentru că, dacă pentru un interes personal slujesc acum străinilor, cine ne asigură, că în viitor, când vom putea lupta în alegeri și noi, nu vor urma atitudinea egoistă și se vor desinte-resa de binele obștească!

Literați ridicoli.

Pentru premial *Năsturel-Hirescu* de 12000 lei, ce era decernat de Academia Română în sesiunea trecută, a concurat și părintele I. Bontilă din Lugojel, care a prezentat opurile (?) I. *Reflecțiuni la opurile lui membru academic M. Faye, din Paris, lui Laparent, profesor la Universitatea catolică și d-lui Darwin*; o broșură de 7 pagini, ear cecălată de 20 pagini.

Preotul Bontilă, dacă n'a reușit să fie premiat, prin stupiditățile ce a știut să înghimădească în cele câte-va pagini, desigur s'a făcut celebru.

Noi am tratat broșurile d-lui Bontilă, după-cum merită, încă pe când apărueră, înainte cu trei ani. Am dat adevărată înțelese pasagi, cari pe lângă că dovedeau o ignoranță desevirgă, apoi mai aveau să fie scrise într'un stil atât de ca-lichios, încât am ris ca de cea mai per-sonală operă bună.

Dacă preotul Bontilă totuși a prezentat operele (?) sale și la Academie, dela care, după-cum se scrie în raportul d-lui Tocilescu (Anale, Seria II, vol. XXIII, pag. 331)

Nu e mai puțin adevărat însă, că lipsa de organizare în partid și prin urmare și lipsa ori-cărei discipline, facilitează, ca mulți s'o ia alături și provocându-se la faptul, că partidul n'a vorbit și nu dă semne de voință și dorință, să facă fiecare de capul său.

E a doua alegere, care se petrece în felul acesta. La 1896, în urma crizei din partidul național, nu s'a auzit adevărat nici atunci glas autorizat.

Nu se aude nici acum, și mai sunt abia zece zile până la alegeri. Constatăm aceasta cu regret și trecem înainte.

La timpul său vom comenta cauzele. Deocamdată, drept consecuență, apelăm la toți Românii, ca în fața alegerilor să urmeze sfatul presei române, care, lui Dumnezeu mulțumită, propagă toate — să nu facem nimic.

S'o vorbă mai cu rost. Opinia publică soviniștă e mai furioasă contra Austriei decât sunt anarhiștii contra unui burghez bogat. Nici „*BUNUL*” organ apropiat de cercurile noastre, nu rămâne mai pe jos decât alte organe de publicitate maghiare, receptorii și ventilatoarele ale aceluiași „patriotic”.

Cu toate acestea, după o serie de apostrofări, pline de ură și otrăvă, la adresa Austriei, într'un prim-articol intitulat „*conferența vamală*”, conchide numitul ziar cu următoarele:

„*E numai o chestiune de timp, ca vama pe produsele industriale, când apără industria austriacă, să devină și spre folosul industriei maghiare, aici acasă, tot așa ca și vama urcată pe produsele agricole, care asigurând înălțimea grâului ungar pe piețele monarchiei, este și avantajul agrarului austriac. În Austria poate să existe agricultură, în Ungaria poate să existe industrie. Într'un period viitor se poate înșimpla, ca*

guvernul austriac să ceară pentru agrari, ear' cel ungar pentru industria sa separarea teritoriului vamal. Dar' astăzi se încep încă pe teritoriul vamal comun. Ba ce e mai mult, politica vamală germană este absolut favorabilă printru teritoriul vamal comun, pentru că mai ușor putem suporta lupta cu Germania, dacă eșim la luptă alături cu Austria.”

Ar fi vremea să înțelegă odată „patrioții” noștri că principiul acesta al mergerii alături și împreună cu Austria, scăpat printr'o serie de aberațiuni, reprezintă un adevărat hărățitor pentru vitalitatea monarchiei.

Tunurile nouă. După-cum e informat ziarul „*Neue Freie Presse*”, cu privilegiul manevrelor dela *Vesprim* s'au făcut probe nouă relativ la utilitatea noilor tunuri proiectate. Probele făcute cu tunurile de tabără sau campestre însă n'au dovedit rezultate, cari s'ar apropia de rezolvarea problemei acestor tunuri. Resultat deplin și mulțumitor s'a ajuns numai cu bateriile tunurilor de fortăreață. S'au dovedit foarte bune granatele de ecrasat, cari au străbătut întregi prin părăși în grosime de 28 metri. Experimentele cu tunurile de tabără se vor repeta încă. Proiectul artileriei de câmp e deja gata și dacă în primăvară se va stabili definitiv, se va prezădi un nou regulament de organizare pentru *Intercam* artilerie. În ce privește lațetele tunurilor, încă nu s'a luat nici o deciziune.

Regularea afacerii servitorimel. Ministrul-president *Sell*, ca ministru de interne, a trimis municipiilor o ordinațiune, prin care lărgeste cu însemnate dispozițiuni lucrările începute pentru regularea afacerii servitorimel. Ministrul a ordonat anume, ca pentru arangiarea servitorimel fără servicii, să se institue *asile* din partea autorităților pentru servitorimel și să se organizeze institute gratuite mijlocitoare pe seama acestora.

tilă nu știe) ca să fi ris și el una bună de frecușul ce-l trage părintele din Lugojel...

Dacă cu părintele Bontilă este ușor de isprăvit, căci d sa va fi ajuns literat eac'asa, de clacă, lucrurile se complică fiind vorba de alt concurent, de dl Ion Pop Reteganul. Cu trei broșuri de novelete, schițe și povestiri (o harababură întreagă) d sa ar fi voit să obțină un premiu de 5000 lei... Ceva mai modest de altfel decât preotul Bontilă. Se înțelege, că nu i s'a dat nici d-sale.

Vorba e însă că operele d-lui Reteganul au fost prezentate și luate în considerație, pentru-că ar fi „din viața poporului român de peste munți” și ar fi scrise „în limba poporului și anume a celui din Transilvania”.

Ei bine, contra acestei aserțiuni să ni-se dea voie să protestăm. Noveletele și schițele d-lui Reteganul (care scria însă *Nenea Alec*) sunt compozițiile unei fantasil cât se poate de mediocre, ear povestirile o încălceală de care de sigur nici autorul nu 'și dă seama cât a luat dela popor și cât a adăogat d sa. Cât despre limbă, ea nu este a poporului român din Transilvania, ci este un dialect prost, de care dl Reteganu ar fi

De pe la Brașov.

— Icoane vii. —

În învâlmășeala generală a vieții publice, viața orașelului nostru nici că se mai simte. Nimeni nu se interesează de soarta noastră. Vor fi poate spiritele prea ocupate în altă direcție, sau se poate atribui această desinteresare a celor din afară față de soarta noastră; poziției retrase a orașelului nostru, acuns fiind în creierii munților, tocmai în colțul sud-estic al patriei. Și la drept vorbind, ne pare rău. Slavă Domnului! Avem și noi cătuși de puțină ambiție ca să ne impunem prin faptele noastre, să ne impunem prin oareniș noștri, să arătăm lumii în gură mare iuțea ametoare, cu care înaintăm pe calea progresului, spre fericire! Noi trăim zile de aur; un paradis pe pământ e Brașovul nostru. Oamenii noștri, cari din mila lui Dumnezeu și voința noastră ne conduc destinele, lucră din răspuțeri să ne facă cât se poate mai fericiți. Ni-e vara prea caldă și avem lipsă de scalde — se iau măsuri urgente să se clădească; — facem un împrumut, dacă n'avem destul bani în casă spre scopul acesta. Avem lipsă de scalde în moment se pun la cale, dacă printr'o norocoasă întâmplare avem profesori, cari încă nu 'și-au făcut toate examenele — îi dăm post. Noi doar' avem lipsă de savanți, ieșiți pe cât se poate din sinul nostru. Și pe aceștia tot noi îi creștem. Le dăm stipendii grase să poată deveni adevărați luminători ai nației. Le dăm stipendii, dar' îngrijim să fie de ai noștri, interesele noastre să le aibă în vedere în primul rind. Le dăm instrucțiuni prealabile și îi învâțăm de pe acum, ca „corb la corb” să nu 'și scoată ochii! O! Și în ce privește ajungerea scopului, noi nu cunoaștem pedecă. În privința

trebait să se lapede în urma criticilor ce i-au adus chiar *ardelenii*.

D sa n'are decât — zelul. Serie, scrie, încât deși nu e tărăn, dar operele sale ar umple o ladă. Ce folos însă: dacă ne am apuca să cernem ce a comis, ar rămâne numai pleavă, grăunte abia ic'colo.

Pescat d'atăta zel. Și poate că o o perdere și pentru literatura noastră, căci se risipesc astfel, fără folos, atâtea bune intențiuni.

De vină este însă dl Reteganu, care nu vrea să învețe nimic, ci pentru că își vede numele figurând prin toate ziarele noastre și pe atâtea broșuri, își închipuie că d sa este autor consumat, un fel de luceafăr al literaturii românești.

Dacă nu 'și va trage însă mai bine seama, ci va socoti și mai departe că în literatură cantitatea poate să ne facă a nu cerceta calitatea, d sa pur și simplu va ajunge tot un fel de Bontilă.

Leandru.

aceasta stăm să întrecem pe Machiaveli. Oamenii de ai noștri să ne creștem, apoi fie pe orice cale, ori și cum. Și cum sunt din fire mai vizători, lasă să defileze pe dinaintea ochilor mei viitoarea generație de profesori ieșiți din școlile noastre, din „nația” noastră. Ce tablou sublim, ce moment de înălțare sufletească! Vă admir frumoase vârstare ale neamului meu, în voi își pune națiunea română toate speranțele ei, toată dorința pătimășă de a scăpa din starea tristă, în care se află și ea din negura groasă a întunecului să ajungă în razele calde și binecuvântate ale luminii. Desigur și la voi își înălță rîndul dl director Onițiu în festivul discurs de la iabălele gimnasiului nostru, când zicea despre școlile noastre: „Temelii astfel săpate și astfel sfințite nu sunt menite a se surpa!” Cu Dumnezeu înainte!

Avem noi și acum oameni învățați, nu-i vorba; avem doi doctori în teologie și filosofie și unul dintre ei tânăr, nici mustata nu i-a dat de tot. Dumnezeu să mi-l țină, că bun băiat e! He, he!, noi brașovenii ne ținem bine! Suntem puțin la număr, adevărat, dar avem putere de viață! Biserica e stâlpii, care ne susține și pe noi, ca și pe alții, dar biserica noastră e mai mare și mai cu fundament ca alte biserici și apoi avem pe sf. Nicolae ca patron. Și ceilalți sfinți sunt binevoitori oamenilor, sunt darnici și iertători, dar ca sf. Nicolae nu veți găsi. Și nici chipeși și înalt și bărbos ca el nu e nici unul. Are o podoabă de barbă, de ne-am acăța fie care de câte un fir, tot ar mai rămâne fire goale de stufoasă ce e. E drept, că de câtă va vreme a început să-l cămăda, sau că unii din noi vor fi trăgând prea cu hăznă de ea, sau după ultimele cercetări ale medicului, sf. Nicolae n-o fi respirând tocmai bine. Dar de asta nu ne prea doare capul.

Nu ni-ar merge nouă nici pe departe așa de bine, dacă nu ni-ar fi dat Dumnezeu capul luminat, care pe calea cea dreaptă să ne conducă. Le am și lăsat noi toate în mâna lor, ei se îngrijesc, n'am ce zice: Ei ne conduc ca pe orbi — că orbi suntem; ce ar fi de noi, dacă nu ni-ar fi dat providența pe ei? Merite neperitoare și-au câștigat pentru biserică și nația noastră. O! viața d-lor cu litere de aur va fi imprimată în analele

noastre și va străluci în viitor, luminând calea urmașilor. Dar față cu astfel de oameni mari nu stăm nici noi cu mâinile în sân. Nu-i lăsam noi ca acum să-și istovească într-o muncă oarbă, fără preget pentru binele nostru și numai după moarte să le apredăm meritele. Asta e cea mai mare nedreptate la adresa oamenilor mari ai unei națiuni. Noi le recunoaștem meritele și ne revanșăm. Le dai ce li-se cuvine: „ce-i al omului e al omului” — vorba lui Nea Nae Ipingescu al lui Caragiali. Le scoatem portretele și le arborăm în sala festivă a gimnasiului ca icoanele d-lor să fie vecinic înaintea ochilor publicului mare și a tinerimei. La toate favorurile d-lor le dăm întâietate. Așa mai căndva am votat stipendii numai pentru fiul protopopului și pentru al episcopului, pentru-ca părinții coloriali concurenți nu și-au putut câștiga merite așa de mari pentru biserică ca un protopop și un episcop și eventual și îngrijitor de băi și etc. etc.

Cine ar cuteza să tragă la îndoială meritele indiscutabile ale oamenilor noștri? D'apoi chestia rentei cine a rezolvat-o așa de minunat în favorul nostru? D'apoi atâtea procese și drumurile cele grele și prelungite prin România în afacerile bisericești? Astea nu-s merite? Nu e vorba, că zicea și vecinul meu, care nu e așa credul, că excursiuni d'alea de plăcere, dacă i-s'ar plăti diurne un pol și și speșele de dram, le-ar face bucurios și d-lui!

E de admirat modul cum oamenii noștri le pun toate la cale. Nu fac fărâboiu mare. Se adună și se consfătuiesc fără cea mai mică neînțelegere în grădina Dnului casier al bisericești, care în treacăt fie zis, e om de afacere. Pe lângă cariera de episcop e și cărciumar. Și în grădina d-lui pun capii noștri țara la cale. Condițiunile astea le-a combătut de altcum atât de mult popa nostru cel mai învățat de pe amvon. De aceea și zic unii din noi cu răutate ce-i caracterizează: „Bietul părinte prea mult se îngrijește de moralitatea parohienilor, pe a sa însă și-a cam neglijat-o.” Eu însă le răspund: „Nu-i pădure fără uscături și pace!”

Vorba e, că noi brașovenii suntem fericiți. Mi-s'ar toci degetele de soris, dacă aș voi să enumer toate câte conducătorii noștri le fac pentru

a-ne asigura această fericire. Dacă o fi peste tot pe undeva țara aceea numită Eldorado, apoi numai lângă Brașov poate fi. Și sunt așa de egoist, încât mă rog la Dumnezeu, să nu mai facă pe nimeni partaș la o așa de mare fericire! *Optimist.*

ELECTORALE.

Români activiști.

In comunele fruntașe Nădlac, și Șeitin, comitatul Cenad, Români, inteligenți și popor, au decis să lupte, ca și în trecut, pentru candidatura lui Kristóffy József, guvernamental, combatut de kossuthiști. Duminecă și Luni au și ținut adunare electorală pentru a candida. Fiind, din întâmplare, pe acolo (la nuntă în Nădlac), redactorul nostru dl. Russu Șirianu s'a dus și el la ambele întruniri și a luat cuvântul pentru a lămurii pe săteni, că fruntașii români au decis pasivitatea și mai pe departe; li-a arătat mai departe cauzele care au determinat pe Români adevărați naționaliști să nu între în alegeri, li-a explicat legea despre judecătura Curiei, lămurindu-i că nimeni n'are drept a-i silii să voteze în stînga ori dreapta, precum s'a estins și asupra arianței naționalităților și a hotărîrilor atât ale conferențelor naționale, precum și ale congresului național.

Atât în Nădlac, cât și în Șeitin poporul a ascultat cu multă atențiune și a făcut ovațiuni redactorului nostru Vom da în numărul viitor un report amănunțit.

AIOPPI IIII (prea).

Șiria, 16 Sept.

Comitatul Arad în anul 48 a devenit renumit, parte prin cei 13 martiri, parte prin capitularea dela Șiria — Sedan ungurese.

După o jumătate de secol însă Aradul excelează în paname de renume european, una mai întoșonată decât alta, care casul lui Szelle, unde și fustele-șt au rolul lor, e un adevărat letopisetz al țării ungurești.

În cele electorale se pare că comitatul întreg e un specimen, livrează exclusiv numai deputați guvernamentali în dietă, iar noi Românișii — cu aceleași aspirațiuni — suntem împărțiți în 2 tabere: Sistem vechiu și nou, atât în biserică, cât și în învățămășala politică, până când nu vom

tabări de tot. Ca introducerea destul atâtea; altul e scopul ce urmăresc și nu clasarea de oameni și comitate.

La Șiria a fost ieri, în 2/15 Sept. Duminecă p. m. mare târaboiu, anume: sub presiunea dlui Vászrhelyi s'a pus la cale candidatura de deputat dietal a contelui Zseléaszky, la care au asistat alegătorii și nealegătorii de toate nuanțele, din toate păturile societății, de diferite neamuri și învățături.

Durere că au participat și țărani de-ai noștri, dar Duminecă fiind, s'au dus mai cu seamă să peardă timpul, și mai mult din curiositate.

Interese n'or fi avut decât poate cei cari sunt membri ai antistiilor comunale, să dovedească încă o dată, că toate sforțările alegerilor libere în Ungaria sunt zădărnice, din patrioticul motiv, că mai ales căpeteniile nu le observă, dar apoi noi cești mai ignoranți în ale legilor!

Nația noastră a asistat, ear pe noi cei absenți, pe cărturarii zice-se că se-au ales în fel și fel de comisii fără consentimentul și știrea noastră, și fără prealabilă încunoștințare despre aceasta.

Deși această conglomerare se avizase alegătorilor prin afșuri de părete „americane” a la „Barnum”, inteligența noastră a stat la locul său acasă, ear reprezentant al nostru neauto-izolat de nimeni „pe barba proprie”, cum s'ar zice, a fost unicul și vecinic guvernamentalul protopop titular unit, Pașcuț din Șiria.

În cât distincțiile noastre de „aleși nechemat” s'vor publica în ziare, umisono vom concredre această chestie spre aranjare dlui protopop Popovici din Șiria.

Cinste se cuvine inteligenței, care a respectat hotărîrea dela Cluj, și eșoul aceleia, decisul arădanilor de a sta ca simpli spectatori în fața alegerilor, până când prin pasivitatea noastră vom pute odată săvîrși și alegeri libere în adevăratul sens. Ce i-se cuvine S. Sale protet Pașcuț, este o enigmă nu tocmai grea de deslegat.

Se zice, că contele așteaptă în castelul său 150—200 persoane din acest cerc — în frunte cu Pașcuț — toți liberali aleși pe sprinceană, cari să meargă să-i ofere candidatura.

Pașcuț a fost și tâlmaciu.

Un alegător.

CALUL SULTANULUI.

— Schiță umoristică din viața militară. —

Traducere de limba germanină

de

Victor V. Popescu.

(Continuare.)

Schüttgenau deveni găditor. Oficerii de stat major ai armatei se recrutau din cei mai de frunte oameni. Căpitanul de Miller nu avea față de sublocotenentul ne cavalerie nici o valoare. Vorbele lui sburau numai în vânt.

„Acuma, vino cu mine la teatru”, urmă căpitanul, „mai lasă-ți gă gînuț. Mă priind că comandantul dimpreună cu soția și cu fiica sa vor fi în loje. Tu trebuie să vii!”

„Schüttgenau se lăsa ușor să fie demantat. Ambii plătindu-și consumațiile avuta, se depărțară braț la braț.

Într-o loje a teatrului ședea generalul de Röder cu soția și cu fiica sa. Hertha era de o frumusețe atrăgătoare și d'abia implinise 18 ani. Fața ei fină era împodobită de un păr negru, privirea-i era atrăgătoare și infocată, încât întreaga ei ființă era împodobită de un farmec poetic.

Schüttgenau și căpitanul aveau locuri de șezut în primul rând, ei salutară plin de respect în sus către loje. Hertha resalută foarte amical, față aspră a Excelenței Sale se neruntă, ceea ce putea însemna atât bucurie, cât și furtună.

„Ai văzut?” șopti cavaleristul către căpitan. „Ai văzut cum m'a fulgerat bășcănuț cu ochii săi scânteișori? Și mai preținzi, ca să mă mai duc la dînsul?”

„Dragă Max, dar eu am băgat de seamă și aceea, că Hertha te-a resalutat cu mult mai călduros și mai tadelangat decât cum s'ar fi cuvenit. Dacă ai o astfel de rezervă, atunci fără teamă poți întreprinde riscul. Dar' tu tocmai încă nu pricepi nimic din strategie.”

Te rog, mai cruță-mă cu strategia, că destul de rău îmi pare că perd timpul aici în zadar în loc să lucrez acasă. Tot mai mult prevăd, că numai ca oficer de stat major mă voi pute apropia de încântătoarea copilă. Dar ea simpla sublocotenent...

Începutul uverturii le tăia firul conversațiunii. Când intrasoră ambii oficerii în teatru, sus în loje doamna de Röder atinse cu cotul pe bărbatul său.

„Vezi, Francisc, că eu am avut dreptate, că Schüttgenau va veni astăzi la

teatru, îndată ce află că noi, sau mai bine zis Hertha noastră este aici. Observă numai, cât de neliniștit e tânărul oficer, în tot momentul țel îndreaptă privirile în sus spre loje noastră. Aceasta sigur nu o face în onoarea gulerului tău de aur, nici pentru persoana mea; ai mai puté și tu cugeta asupra acestei împrejurări, ca să putem fi odăta în clar cu aceasta.”

„Ea și așa face tot ceea-ce pot”, răspunse generalul tacet. „Nu-i invit întotdeauna la sindrofă, la thee, ceea-ce de altcum obișnuiesc a face numai cu oficerii de stat major? Mai deunăzi am jucat cu dînsul chiar o partie de vîst; mai mult nu pot face, și nici nu se poate pretinde mai mult din parte-mi.”

„Tocmai jocul vostru de cărți mi-a tras o dungă peste socoteală. Aproape două ore ai ținut pe bietul om la masa de joc și el, pe lângă tot chinul, a trebuit să se simtă măgălit de onoarea ce i-și făcuse o. De absența lui Schüttgenau s'a folosit baronul Königsberg, care îi făcea Herthei curte până la nemurire. De un astfel de ginero m'aș mulțumi. Ai trebui să-mi stai și tu întru ajutor, căci șif ce greu e să câștigăm această partie. Hertha noastră este o fată lipsită de mijloace, ear' Schüttgenau este un tânăr bogat, foarte

bogat. Familia lui este una dintre primele familii din întreaga țară, mamă sa este contesă, ea este înrădită și încuscrită cu cele mai înalte familii. Chiar Schüttgenau este un om bun, simpatic și Hertha noastră a prins o mare slăbiciune pentru dînsul. Că nu am ajuns încă în clar cu această chestie numai tu cauza. Îndată ce se apropie sublocotenentul de tine, faci o față atât de neruntată, încât și soldatul cel mai curajos se înspăimintă. Fii mai prietinos! Pentru norocul copilului tău poți face și tu ceva!”

Generalul i primit în toată liniștea această observațiune. Deoarece ce îi interesa opera foarte puțin — căci Excelențele lui nu erau de loc musical, el preferiau mă bucuros marșul lui Radetzky, înaintea ori-cărei piese clasice — și astfel răspunse soției sale fără multă preocupare: „Să te convingi de gnerositatea mea dragă Leontina, căci am să-ți dovedesc, că mult lucrez întru împlinirea dorințelor tale.”

(Va urma).

Legea de extradare.

— Discursul rostit de D. Sturdza în camera României. —

(Continuare și fine).

Eu nu voi cita nici un nume, nici nu-mi aduc seamă aminte vre-un nume; dar știu că sumedenie de advocați îl susțineau din răspuțeri.

Germania a reclamat în contra lui Kirschen astfel: bine, d'lor, acest om, numele d'voastră îl necinstește, comerțul d'voastră îl strică, și pe noi ne lașală. Toate sumele pe cari acest Kirschen le mănecase în acest mod se urcau la câte-va sute de mii de lei.

Cererea am socotit-o dreptă și am pus mâna pe acest Kirschen. Cererea și-a urmat toată filiera: advocații au susținut nevinovăția acestui sfânt, dar judecătorii au hotărât extradarea; și de aci începe tragedia cea mai complicată.

Se hotărî în consiliul de miniștri extradarea, căci acesta dă hotărârea ca și în Belgia; tribunalele dau adecă un vot consultativ, de care guvernul poate sau nu să țină seama.

Guvernul hotărî se extradarea — dar o serie de advocați valoroși din toate unghiurile țării se ridicară și protestară, că, ferească Dumnezeu, pe acest sfânt să nu-l extradăm! După advocați s'au ridicat coreligionarii lui Kirschen, unii cu regăminiți, alții cu amenințări.

Erau însă doi Kirschen — tatăl și fiul — amândoi amestecați, tatăl din fundament, ear fiul ca să nu lase pe tatăl singur. Și, ca situațiunea să fie și mai complicată, fiul se dovedea cetățean austriac, și prin urmare extradarea căpăta o pedecă, anume că Austria trebuia să admită trecerea prin teritoriul ei a unui cetățean austriac, ceea ce nu era admisibil, căci e de principiu, că nici un stat nu poate să-și extradaze pe cetățenii săi; ear Kirschen, tatăl, se declara supus român, și cererea să i-se aplice și lui principiul neextradării!

Pentru ca fiul să poată fi extradat justiției germane, trebuia deci să treacă prin Rusia, și Rusia să învoiască trecerea. Dar cu Kirschen, zis supus român, vinovatul principal, ce era de făcut? Advocatul cerut într-o voce — liberarea. Atunci am cerut dovada cetățeniei, adică sau că s'născuse din părinți cetățeni români, sau că fusese naturalizat prin lege. Nici una nici alta neputându-se dovedi, advocatul a început a trage constituțiunea și legile de pământ amestecând cuvintele de cetățenie cu subțență și de cetățenie cu supus; cu alte cuvinte cerând ca, fără a fi român de naștere sau de împământenie prin lege, Kirschen să fie declarat român printr-o lutorsătură de vorbă și de condei. Eu nu am putut să admit asemenea teorii absurde, și am hotărît că, dacă Kirschen nu poate dovedi că e cetățean român, nu se poate bucura de drepturile și prerogativele cetățeniei, și că precum nu poate fi din această cauză alegător sau ales în Parlament sau împiecat public, nu poate să beneficieze nici de ocrotirea extradării. În adecă, după dreptul gînjilor, Kirschen tatăl era numai ocrotit de legile țării, fără a avea drepturi cetățenești, precum fusese odată ocrotit de legile austriece fără a avea drepturile de cetățean austriac. Se dovedise din cercetări ulterioare, că el în realitate fusese „sudit austriac”, adică protegeat, și că la regularea chestiunii acesteia între România și Austro-Ungaria, el rămăsese „sudit român”, adică protegeat român, căci se lăpădase de bună voie de situațiunea lui anterioară. Când acestea toate s'au clarificat, decedată Kirschen a declarat că e „cetățean austriac” și a adus dovadă, că e înscris între cetățenii unui orașel oare care din Galizia!

Era vederat, că această ilustră persoană, căci numele lui răsună acum în două împărății și într-un regat, era — un iepure de două hotare. Rusia a dat permisivul de trecere tatălui și fiului prin teritoriul ei; și nici o piedecă nu se părea că mai putea fi pentru a trece peste hotare pe acești doi escroci.

Când s'a auzit aceasta în lumea advocătescă, au început asalturile, de astăzi disperate — că se calcă constituția și legile României, atacându-se drepturile „de cetățenie” ale unui simplu „ocrotit de lege”. Atât de mare a fost presiunea, încât amândoi Kirschen-ii au fost porniți noaptea din închisoare unde se aflau, ca nu cumva să se însceneze la închisoare sau la gara călătorie vre o protestare necuviincoasă.

Sfârșitul istoriei e nostim. În Rusia, la stațiune, Kirschen tatăl a rupt-o de fugă.

Kirschen fiul a fost predat Germaniei. El însă nu putea fi condamnat pentru escrocherie, decât în urma condamnării tatălui său. Ast-fel au scăpat amândoi și se plimbă liniștiți, unul în Austria, altul în Rusia.

Ce a devenit Kirschen Rusul, nu se știe; dar Kirschen fiul răsară din când în când cu câte o cerere de-a reîntra în România, doar' va afla odată o mână mîloasă ca să i dea această voie.

Oare nu credeți, domnilor, că e drept, ca o asemenea stare de lucruri să înceteze, și că putem cere și dela d'nul Mile ca și domnia sa să contribuie într-o cât va la aceasta?

Noi să votăm convențiunea, care e în discuțiune, căci vom pune frâu la viitorii Kirschen să nu mai fie atât de îndrăznești, ear domnul Mile să ne dea aci bine voitorul său concurs. (Aplause).

Noutăți

ARAD, 18 Septembrie n. 1901.

Dela mansvrele împărătești. În 14 Septembrie n. Majestatea Sa monarhul a intrat în comuna Görsöny (comit Baranya). Suveranul, ca pretutindeni, avea alături de sine pe principele Ferdinand al României. Primire oficială n'a fost. În aceea zi corpul de armată 13 a trecut, la vederea Majestății Sale, râul Drava pe un pod instalat de trupele de geniu. Podul fu gata în timp de 1 1/4 oră. Pe acest pod a trecut și monarhul și Drava apoi întreg corpul 13 de armată, cavaleria, artileria, 2 regimente de honvezi. Majestatea Sa a urmărit cu privirea timp îndelungat trecerea trupeii, apoi a încălecat, ca să privească din diferite puncte lupta, ce s'a desfășurat pe largul câmp de exerciții. Până la Vajszlo monarhul s'a dus călare, ear de aici s'a trăsura, având cu sine pe principele moștenitor român.

Candidatul Kossuthiștilor din Arad. Comitetul executiv al partidului kossuthist din Arad, compus în majoritatea sa din Övrei, a ținut ieri după amiază o ședință, în care, după multă vorbă și tâmbălău, au putut să înduplece pe presidentul kossuthiștilor din loc, pe advocatul Müller Károly, să primească candidatura la deputăție. Știridu-și sigură căderea față cu primarul Salacz, advocatul Müller numai de tot greu s'a putut hotărî să primească candidatura împiătată de frații săi în Kossuth. Ast-fel Müller a trebuit să se retragă dela presi-denție, până la alegere, și locul de president al clubului i-l'au dat lui Vizer Lajos. La sfârșitul ședinței s'a hotărît apoi, ca noul candidat să-și țină vorbirea program în 22 Septembrie înainte de amiază.

Din diecesa Lugojului. Ordinariatul Lugojului în ședințele d'a 8 și 12 Aug a împărțit din fondurile diecesane la 79 tineri stipendii în valoare de 7270 cor.

Fundațiune nouă D-nul Nicolau Tamaș protopop onerar și paroh gr.-catolic în Grind, a făcut o fundațiune de 1400 coroane în acți, cu scopul, ca veniul anual de 856 cor. să i folosească școalele gr.-cat. din Grind și Straja, comuna natală a fondatorului. Administrarea fundațiunii a concretizat-o Consistoriul din Blej.

Mișcarea notarilor. Notarii comunali și cercuali din Ardeal au ținut la 8 l. c. în Tergu-Murșului un congres, cu scop de-a stabili pentru îmbunătățirea stării lor. La congres au luat parte notarii din 13 comitate ardeleni, în număr de vre o 150 între cari și români. Congresul a decis să ceară dela guvern împlinirea următoarelor pretenții: 1) Pe lângă fie-care notar comunal și cercual să se sistemesze post de subnotar provizut cu 800 cor. plată anuală și 200 cor. bani de curțiar; 2) L'afa fie-cărui notar comunal și cercual să se întregască până la 1600 cor. solvibile de către erar; 3) La pensionări să se primească și statorească timpul de serviciu de 35 ani; 4) Dreptul de amendare cu bani — asemenea drepturile arătate în art. de lege XVI ex 1894 și XLIV ex 1888, precum și cele stabilite

pe seama scaunelor orfanale în singuraticile statute comitatense, să se sisteze; 5) Să se acorde și notarilor comunali și cercuali și subnotarilor dreptul de-a pute călători cu prețul de jumătate pe tren și deplină scutire de vamă; 6) Toate acestea să intre în vigoare deja în anul 1902.

Ce s'a făcut la Danzig? A supra întâlnirii dela Danzig între Țarul Rusiei și Împăratul Germaniei, s'a scris mult în presa europeană. Ceea-ce s'a scris însă, au fost numai păreri și combinațiuni. Vine acum însuși împăratul Wilhelm și spune, care a fost rezultatul întrevederii domnitorilor celor mai puternice state europene. Împăratul Wilhelm sosind la curtea Arthus, primarul orașului i a oferit o cupă, pe care suveranul l'ându-o a zis: „Viu tocmăi acum dela întâlnirea de mare importanță cu amicul meu, Țarul Rusiei, întâlnire, ce s'a făcut spre mulțumirea cea mai deplină a amădurora și care a lăturit neclătinat convingerea, că pacea europeană rămâne pe mult timp garantată puleților. Faptul acesta îmi ușurează și mie inima, când intru în acest vechiu oraș comercial”...

Ilustrate după Eminescu Dl Salmen, un pictor din București, a întreprins o lucrare și frumoasă și de folos: anume să facă o serie de cărți postale, cari să reprezente subiectele tratate în poeziile lui Eminescu. Probele ce le s're deja sunt mai presus de orice laudă. Fără îndoială, seria aceasta va folosi spre mare folos al publicului amator de asemenea colecții, cărțile obșcane și zugrăvile primitive, cari înundă lumea românească de câtă va vreme.

Căderea unui meteor. Vineri seara locuitorii comunei Hosszumenő (lângă Cașovia) au fost cuprinși de mare spaimă. Un meteor greu de 8 mși; metrice a căzut cu mare șgomot și s'a confundat adânc în pământ. El răspândia lumină enormă și o cădură atât de mare, încât nu putea nimeni să se apropie mai tare de el. Despre interesantul fenomen s'a raportat societății geologice regnicolare.

Triumful antisemiților în Algeria. În Algeria s'au săvârșit zilele scurte ale gerile municipale. Erau două liste de candidați, anume lista socialistă, uvrieră, spriginită de Alianța israelită, și lista antisemiților, spriginită de naționalistii algerieni. Erau 11 scaune vacante. Lista antisemiților a reușit cu 2796 voturi, pe când lista socialistilor ovrei n'a intrunit decât 520 voturi. Entuziasmul a fost mare la desvârșirea scrutiului.

Student ateu eliminat. Ministrul înstrucțiunii publice din România a eliminat din toate școalele țării, pentru totdeauna, pe elevul Băldănescu Titu, din cl. a III a a școlii de comerț, gr. II, din București, pentru-că numitul elev a publicat o corăpondență, ca venit din Tîrgul Jiu, în care ridiculisa religia, școala și sentimentul național.

ULTIME ȘTIRI.

Conferența funcționarilor dela bănci.

Cluj (teleg. partic.), 18 Sept. Conferența funcționarilor dela băncile românești e foarte bine cercetată. Aproape toată băncile, în frunte cu „Albina”, sunt reprezentate.

Prima vîrsare de sânge.

Iglau, 17 Septembrie. Un eveniment de tot intristător s'a petrecut în părțile acestea. Eri (16 l. c.) candidatul guvernamental al cercului Iglau, Münich Aurel, însoțit de-un lung șir de trăsuri, a plecat de-acel în comuna Kerény, pentru a-și țină vorbirea-program. După vorbirea candidatului, mai mulți alegători din Zavadka, toți aderenți de-ai lui Münich, au intrat în cărcimă să-și mai „stempere” setea; patru muncitori de mine, aderenți ai partidului popular, așteptând acolo pe partizanii lui Münich, i-au primit pe aceștia cu o ploaie de pietri. Din asta s'a iscat o bătăie

sdravănă, astfel, că patru inși au fost străpunși cu cuțite. Toți patru au fost duși de pe câmpul luptei plini de sânge și răniți atât de grav, încât nici speranță nu e să scape cu viață.

Afară de aceștia mulțime de combatanți s'au mai ales cu răni mai ușoare, lăsând locul de luptă roșu de sânge. Gendarmeria a pornit cercetare și a deținut pe mai mulți inși. Se zice, că față de Münich va pași în cerc contele Zichy Nándor, cu program popular.

PARTEA LITERARĂ.

În chestiunea limbii literare.

— Răspuns dlui Dăliu Zamfirescu. — (Urmare.)

Când s'a ivit curentul abarațiunilor latiniste, curent, în care nu se găsea nici un singur artist, reacțiunea în privința lui a fost ferocească și furibundă, prin reprezentantul ei științific, n'a avut grea sarcină. Ea a exprimat clar și logic teoriile destul de populare ale scriitorilor anti latinisti, li-a aplicat pecetea discuțiilor științifice, pe-a-tunci actuale încă în Germania și i a fost destul de ușor să reintegreze limba poporului în drepturile ei, s'o pue mai pe sus de sofisteriile filologilor noștri învățați.

În Ardeal, prin vigoarea activitate literară a lui Siavi-I, principiul acesta prinde rădăcină definitivă și școala latinistă doctrinară se spulberă. Literatura, puțină câtă se produce, e scrisă în limba bogată a poporului de aici. Se face chiar un pas înainte în direcția acestei dezvoltări, se îmbățește genul dialectal, un pas îndrăzneț, dar cu deplină și recunoscută isbândă, după cum au arătat de curând în „Colegiul Familiei”.

Nu tot acesta este curentul limbii în România. Aici se produc schimbări diferite în viața socială și intelectuală. Napădăte influența literaturii franceze moderne. Gherea, cu teoriile lui Taine, reușește a doștepta interes pentru diferite chestiuni sociale. În articolele sale din „Lumea nouă” face propagandă în giurul operelor mari, devenite internaționale, specificând ce anume trebuie să se traducă în limba română. Și rezultatul propagandei lui Gherea s'a văzut din diferitele biblioteci, editate de întreprinzătorii străini, unde au apărut opere de Zola, Daudet, Balzac, Dostojevski etc., traduse de gazetari, funcționari și de ovrei, opere destul de răspândite astăzi. Traducătorii aceștia, ca și alții dintre răspânditorii limbii și literaturii zilnice, aparținând acelei a treia clase sociale, despre care s'a vorbit și pe de altă parte mai fiind și de origine străină, natural, că întrebunțează consecvent limba usuală în accepțiunea dlui Zamfirescu. Așa că principiul limbii usuală într'adevăr predominază astăzi în proza scrisă la București, ear dorința dlui Zamfirescu e realizată pe scară întinsă.

Și iată ne astfel divisați în două. Și unii și alții ținem la principiul limbii viue, numai că unii pornesc dela obârșia originală a limbii, din popor, ear ceilalți cultivând un fel de limbă împiștrită, cum o vorbește societatea noastră știutoare de carte; țin la limba obștească, sau la „prostăscă limba românească”, cum îi ziceau cronicarii, ear ceilalți la limba usuală a cărturarilor.

Între aceste două curente, destul de pronunțate în literatura noastră mai nouă, evident că trebuie să se desvolte un antagonism oare-care. Între ele sunt mari deosebiri estetice, dar mai ales naționale.

(Va urma.)

Il. Chendi.

Editor. Aurel Popovici Barcianu. Red. respons. Ioan Russu Șirlianu.

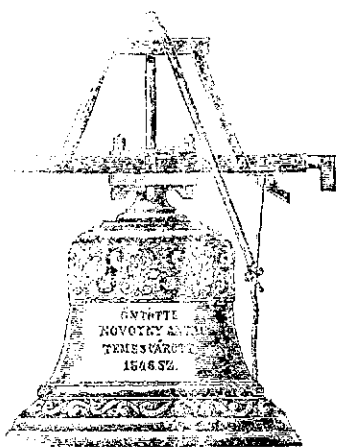
Premiat cu medaliă cea mare milenară la expoziția din Budapesta în 1896

Turnătoria de clopote și de metal
a lui

Antoniu Novotny

in Timișoara-Fabrie

se recomandă spre pregătirea clopotelor noue, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioși, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adăstări de fer bătut, construite spre a le lăsa cu ușurică în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture prin ceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopote patentate găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede mai placut și cu vibrarea mai volucinoasă decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patentat de 327 klg este egal în tonul unui clopot de 408 kg. patent după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadustarea clopotelor vechi cu adăstare de fer bătut. — ca și spre turnarea de toace de metal. Clopote în greutate de 300 kg. și mai jos se află totdeauna gata în magazin.

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere grătit și franco.

505 49

Banca generală de asigurare mutuală. „TRANSILVANIA“

423 46 -

IN SIBIIU.

asigurează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. în contra primejdiei de foc și de exploziuni; clădiri de ori-ce fel, mărfuri, produse de câmp, mobile ș. a.;

2. pe viața omului în toate combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru terminuri fixate, de zestre și de rente.

Deslușiri se dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: Arad, Bichiș, Bihor, Clănad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal

Agentura principală din Arad.

Strada (Széchenyi Nr. 1. casa dlui avocat Dr. Virgil Bogdan etagiul II) precum și prin agenturile cercuale și speciale.

„Mureșanul“

institut de credit și economii, societate pe acții în
MARIA-RADNA.

Fundat și deschis în 15 Noemvrie 1897.

Capital social fl. 40.000, în 400 acții de fl. 100.

Acordă: credite personale pe cambit; credite pe cambit cu acoperire ipotecară; credite pe obligațiuni cu cavenți până la fl. 50; și împrumuturi pe amanete și efecte publice.

Primește: depuneri de bani spre fructificare, după cari institutul plătește contribuția erarială; „sar“ depunerii primește după banii depuși până la 1000 5% de la 1000 în sus 6% interese.

569 - 29

Dircețiunea.

A apărut

Și se află de vânzare la administrația „Trib. Poporului“ următoarele opuri:

	coroana	fleri
1.) „Geografia Comitatului Arad“, pentru clasa a III-a școalelor populare, de Damaschin Medre, învățator; aprobat de Ven. Consistor ilustrată cu charți geografice	—	70
2.) „Lupta pentru drept de Dr. Rudolf Ihering traducere de T. V. Păcățean,	—	2
3.) „Judecătorile cu jurații“ — de Teodor V. Păcățeanu,	—	80
4.) „Libertatea“ — de Ioan Stuart Mill, tradusă de T. V. Păcățeanu,	—	2
5.) „Principiile politice“, după Dr. T de Holtzendorf, de T. Păcățeanu	—	4
6.) „Caractere morale“ — exemple și sentințe culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne, de Ioan Popoa, profesor în Brașov.	—	2.50
7.) „Războiul pentru neatârnată“ de George Coșbuc.	—	1.20
8.) „Vieritii“ — de Petru Vanou,	—	1
9.) „Terola Dramei“ — de Dr. Iosif Blaga,	—	3.60
10.) „Javenilia“ — de Sextil Pușcariu.	—	1.60
11.) „Pribeag“ — de Ioan Iosif Sceopul,	—	1.50
12.) Instrucțiuni populare despre Da' o înțel și Drepturile purtătorului de dare edate de Vilchelm Niemandz	—	1.20
13.) „Ioan Botezătorul, tragedie în 5 acte și un preludiv tradusă de Il. Chendi și C. Sandu după Hermann Sudermann	—	2.
14.) Henric Ibsen „Ziua Invierii“ Epilog dramatic în 3 acte traducere de Il. Chendi și C. Sandu	—	1.
15.) „Zece ani de mișcare“ literară în Transilvania 1890—1900 de Ilariu Chendi	—	1.
16.) „Maria Cunțan“ poezii	—	1.50
17.) „Musa Someșană“ Doine și cântece populare	—	—30
18.) „Călătorile în Rusia“ ale preotului bănațean Mihail Popovici, publicate de N. Iorga	—	—40
19.) „Vatra părăsită“ de Ioan Slavici	—	1.50

La comande să se mai adauge de fiecare op 10 fleri spese postale.